

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2025-62-16DC
Rīgā

03.06.2026.

Nr. 6-6/32

[Personai A]
[e-pasta adrese]

Valsts ieņēmumu dienestam
vid@vid.gov.lv

Par Valsts ieņēmuma dienesta rīcības atbilstību dubultās sodīšanas nepieļaujāmības un labas pārvaldības principam

Izskatot pārbaudes lietu Nr. 2025-62-16DC par iespējamām sistēmiskām nepilnībām Valsts ieņēmuma dienesta (turpmāk – VID) darbā, sniedzu šādu atzinumu.

Faktiskie apstākļi

[1] Pārbaudes lietas pamatā ir [personas A] (turpmāk arī - iesniedzēja) iesniegums. Iesniedzēja ir SIA "[A]" (reģ. Nr. [..]) bijusī valdes locekle.

[1.1] Iesniegumā ir norādīts, ka VID 2019. gada 13. decembrī uzsāka SIA "[A]" nodokļu auditu un 2022. gada 28. jūnijā pieņēma lēmumu par nodokļu audita rezultātiem, ar kuru SIA "[A]" noteikts pienākums papildus budžetā iemaksāt 96 774,88 euro apmērā: uzņēmuma ienākuma nodokli (turpmāk arī – UIN) 72 522,00 euro, soda naudu 21 756,60 euro un nokavējuma naudu 2 496,28 euro.

2021.gada 31.martā, t.i., audita laikā, citstarp VID pieņēma lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu. Veicot nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu no SIA "[A]", 2023. gada 27. septembrī tika ieturēti 18 387,98 euro, kas tika novirzīti audita rezultātā SIA "[A]" papildus nomaksai budžetā aprēķinātā UIN pamatparāda nomaksai.

2024. gada 1. oktobrī sastādīts akts par piedziņas neiespējamību, jo VID rīcībā nebija informācijas par sabiedrības mantu, uz kuru varētu vērst piedziņu nodokļu maksājumu parādu segšanai.

2025. gada 17. februārī Administratīvā apgabaltiesa pasludināja spriedumu administratīvajā lietā Nr.[..], noraidot SIA "[A]" pieteikumu par nodokļu audita uzrēķinu. Spriedums stājās spēkā 2025.gada 18.martā.¹

[1.2] Saistībā ar veiktā uzrēķina apstākļiem 2023. gada 5. jūnijā tika uzsākts kriminālprocess Nr. [..] pēc Krimināllikuma 218. panta otrās daļas par noziedzīga nodarījuma pazīmēm par SIA "[A]" iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā. VID kriminālprocesa ietvaros 2024. gada 20. decembrī pieteica kaitējuma kompensācija 72 522 euro apmērā par nenomaksāto UIN par 2019.gadu.

Iesniedzēja 2025. gada 4. martā kaitējuma kompensāciju 72 522 euro apmērā samaksāja.

[1.3] Paralēli kriminālprocesam 2024. gada 28. decembrī iesniedzējai kā bijušajai SIA "[A]" valdes loceklei nosūtīts brīdinājums par administratīvā procesa uzsākšanu par juridiskās personas nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam no iesniedzējas kā juridiskās personas valdes locekles, ja tiek izpildīti likuma "Par nodokļiem un nodevām" 60. panta pirmajā daļā minētie kritēriji. Par minēto 2025. gada 1. aprīlī VID pieņēma lēmumu, kurš tika apstrīdēts. 2025.gada 24.jūlijā tika pieņemts VID ģenerāldirektors lēmums, VID 2025. gada 1. aprīlī lēmumu atstājot negrozītu. Iesniedzēja VID ģenerāldirektors lēmumu ir pārsūdzējusi administratīvajā tiesā, lietas izskatīšana nav uzsākta.

[1.4] Vienlaikus paralēli šiem procesiem VID 2024. gada 29. oktobrī pieņēma lēmumu par SIA "[A]" saimnieciskās darbības apturēšanu, bet 2025. gada 4. februārī VID pieņēma lēmumu par SIA "[A]" darbības izbeigšanu. 2025. gada 20.maijā tika uzsākts likvidācijas process. Savukārt 2026. gada 30. martā pasludināts maksātnespējas process²

[2] No iesnieguma būtībā izriet trīs iebildumi.

[2.1] Iesniedzēja uzskata, ka VID nepamatoti īsteno dubulto nodokļu piedziņu vienlaicīgi dažādos tiesvedības procesos – izpildot administratīvajā procesā pieņemto lēmumu par nodokļu uzrēķinu

---

¹ E-lietas portāls. [hipersaite uz tiesvedības datiem]. (aplūkots 28.05.2026.).

² Latvijas Republikas Uzņēmuma reģistrs. [hipersaite uz maksātnespējas reģistru]. (aplūkots 28.05.2026.).

SIA "[A]", piesakot kriminālprocesā kaitējuma kompensāciju no iesniedzējas kā bijušās SIA "[A]" valdes locekles un pieņemot lēmumu par SIA "[A]" nodokļu parāda atlīdzināšanu no iesniedzējas.

Iesniedzēja pauž uzskatu, ka nav pareizi, ja kriminālprocesā pieteiktā kaitējuma kompensācija ir iemaksāta Valsts kasē, tomēr, neskatoties uz to, tiek turpināti administratīvie procesi, kuru ietvaros turpina nokavēto nodokļu atgūšanu. Esot pārkāptas tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz īpašumu, proti, neskatoties uz to, ka iesniedzēja ir samaksājusi kaitējuma kompensāciju, nepamatoti tiek rosināti administratīvie procesi, kuros var piedzīt to pašu nodokļu parāda summu. Ar šādu rīcību pārkāpts labas pārvaldības princips un dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips.

[2.2] VID nepamatoti ir pieteicis lielāku kaitējuma kompensācijas apmēru kriminālprocesā nekā bija SIA "[A]" faktiskais nodokļu pamatparāda apmērs. Piesakot kaitējuma kompensāciju VID nav ņēmis vērā, ka daļa parāda ir jau piedzīta no SIA "[A]".

VID nekavējoties patstāvīgi neatmaksāja summu, ko iesniedzēja pārmaksāja, sedzot kriminālprocesā pieteiktā kaitējuma summu, bet nepamatoti pieprasīja iesniegt iesniegumu, lai pārmaksāto summu novirzītu SIA "[A]" nodokļu parāda dzēšanai. Tādējādi ir pārkāpts labas pārvaldības princips un nepamatoti ierobežotas īpašuma tiesības.

[2.3] Iesniedzēja pauž uzskatu, ka VID apzināti pieņēma vairākus lēmumus, t.sk. par SIA "[A]" darbības izbeigšanu, pirms administratīvās tiesas sprieduma taisīšanas lietā Nr. [..] (lieta par nodokļa uzrēķinu SIA "[A]"), lai kavētu tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanu.

Tiesībsardzes vērtējums

Par dubultās sodīšanas nepieļaujamības principu ("ne bis in idem")

[3] Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokola Nr.7 4. panta 1. punkts nosaka: "Nevienu nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt kriminālprocesā tās pašas valsts jurisdikcijā par noziegumu, par kuru viņš jau ir ticis galīgi attaisnots vai notiesāts saskaņā ar šīs valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem."³

Minētā norma paredz dubultās sodīšanas nepieļaujamības (ne bis in idem) principu. Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips noteic, ka personu par vienu un to pašu nodarījumu var tiesāt un sodīt tikai vienu reizi. Šā principa mērķis ir novērst personas atkārtotu tiesāšanu un sodīšanu

³ Eiropas Padome. [Eiropas tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokols Nr. 7](#). Pieņemts: 04.11.1950. Stājas spēkā: 27.06.1997. Latvijas Vēstnesis. 13.06.1997. 143/144. Pievienošanās: 27.06.1997.

gadījumos, kad spēkā stājies nepārsūdzams nolēmums par personas vainu vai arī tā atzīta par nevainīgu. Tādējādi dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa piemērošanā nav nozīmes tam, vai pirmajā procesā persona ir atzīta par vainīgu un tai piemērots sods, jo nepieļaujama ir ne vien atkārtota soda piemērošana, bet arī atkārtots process. Šādā veidā tiek nodrošināta tiesiskā stabilitāte un novērsta iespēja, ka viens un tas pats pārkāpums tiek izskatīts vairākos procesos. Turklāt dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips izslēdz iespēju, ka divos procesos varētu tikt izdarīti atšķirīgi secinājumi par personas vainu.⁴

Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips nosaka tiesības netikt atkārtoti tiesātam un sodītam par vienu un to pašu nodarījumu. Tomēr ir būtiski noskaidrot tā nozīmi gadījumos, kad persona ar vienu darbību var izdarīt vairākus savstarpēji nošķiramus noziedzīgus nodarījumus. Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips neaizliedz atšķirīgu nodarījumu iztiesāšanu atsevišķos procesos pat tādā gadījumā, ja tie izriet no viena prettiesisku darbību kopuma. Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips aizliedz tiesāšanu un sodīšanu par otru nodarījumu, kas izceļas no tiem pašiem faktiem vai faktiem, kas pēc būtības ir tie paši.⁵

Dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa piemērošanā izšķiroša nozīme ir faktiskajiem apstākļiem, uz kuriem tiek balstīta abu sodu piemērošana. Tādējādi no visiem nodarījuma sastāva elementiem īpaši jāizvērtē nodarījuma objektīvā puse, t.i., personas uzvedības ārējā izpausme.⁶

Eiropas Savienības Tiesa ir attīstījusi līdzsvarotu pieeju "ne bis in idem" principam, atzīstot, ka vienas un tās pašas rīcības paralēla administratīvā un kriminālā sankcionēšana var būt pieļaujama izņēmuma gadījumos, ja tiek nodrošināta samērība un netiek pārmērīgi ierobežotas personas pamattiesības.⁷

Par dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa ievērošanu iesniedzējas gadījumā

[4] Iesniedzēja norāda, ka viena un tā paša nokavēto nodokļu maksājuma parāda dubultās piedziņas veikšana vairākos tiesiskajos procesos pārkāpj dubultās sodīšanas nepieļaujamības principu.

---

⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. [2012-02-0106](#). Sk. 10. punktu.

⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. [2012-02-0106](#). Sk. 14. punktu. Sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 15. novembra spriedums lietā Nr. [Nr.24130/11 un 2958/11](#).

⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. [2012-02-0106](#). Sk. 15.2. punktu. Sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 15. novembra spriedums lietā Nr. [Nr.24130/11 un 2958/11](#).

⁷ Gianni Lo Schiavo (2018). [The principle of ne bis in idem and the application of criminal sanctions: Of scope and restrictions](#). European Constitutional Law Review, 14(3).

Ņemot vērā izklāstīto dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa būtību, atzīmējams, ka dubultā piedziņa ir norobežojama no dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa.

Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips pārbaudes lietas kontekstā ir attiecināms uz tiesiskajiem procesiem, kuros juridiski varētu tikt vērtēti vieni un tie paši faktiskie apstākļi, kas vērsti uz viena un tā paša nokavēto nodokļu maksājuma parāda atgūšanu. Piedziņas process ir process, kas seko kā noteikta tiesiskā procesa gala nolēmuma izpildes stadija.

Ja tiek atzīts, ka var pastāvēt divi vai vairāki tiesiskie procesi, kas nav pretrunā dubultās sodīšanas nepieļaujamības principam un kas vērsti uz viena un tā paša nokavēto nodokļu maksājuma parāda atgūšanu, var veidoties situācijas, kurās tiek izpildīti attiecīgos dažādos tiesiskajos procesos pieņemtie gala nolēmumi.

Tiesu praksē atzīts, ka piedzenamā valstij radītā kaitējuma apmēra noteikšanai konkrētā kriminālprocesā ņemamas vērā administratīvajā procesā veiktās izmaksas un piedzītās summas, kas nodrošina nepamatota iedzīvošanās riska un dubultās piedziņas nepieļaujamību. Nenomaksāto nodokļu dubultā piedziņa norobežojama no dubultās sodīšanas nepieļaujamības.⁸

No minētā secināms, ka, pastāvot vairākiem piedziņas procesiem, ir jāievēro un jāseko, lai attiecīgā nodokļa parāda summa (vai tās daļa) saskaņoti tiktu piedzīta vienu reizi tikai konkrēta parāda apmērā. Proti, ja vienā piedziņas procesā parāds ir atgūts, tad citā paralēlajā piedziņas procesā to piedzīt ir aizliegts. Vai arī, piemēram, ja vienā piedziņas procesā tiek atgūta daļa parāda, tad citā procesā piedzenamā summa attiecīgi samazināta.

[5] Pārbaudes lietā ir analizējami tiesiskie procesi, kas nav uzskatāmi par piedziņas procesiem. Proti, administratīvais process (nodokļu uzrēķina process) pret SIA “[A]”, kriminālprocess pret iesniedzēju (pēc Kriminālprocesa 218. panta), administratīvais process pret iesniedzēju par SIA “[A]” nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam, ir procesi, kas citstarp ir vērsti uz pienākuma uzlikšanu atlīdzināt nokavēto nodokļu maksājumu parādu vai valstij nodarīto kaitējumu attiecībā uz daļu no nokavētā nodokļu maksājuma, nevis to piedzīt. Pārbaudes lietas izskatīšanas laikā ne uzsāktais kriminālprocess, ne administratīvais process par SIA “[A]” nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam nav noslēgušies un tajos nav risināms jautājums par šo procesu rezultātā pieņemto nolēmumu izpildi, t.sk. par nokavēto nodokļu maksājumu vai valstij nodarīto kaitējuma

---

⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulces [2019. gada 19. jūnija lēmums](#).

kompensācijas piedziņu. Administratīvajā procesā pret SIA “[A]” par nodokļu uzrēķinu paralēli ir veikta uzrēķināto nokavēto nodokļu maksājumu piedziņa, ievērojot principu, ka izpildi neaptur administratīvajam aktam, kas uzliek pienākumu samaksāt nodokli⁹, taču šīs lietas ietvaros piedziņas process nepārklājās ar jebkādu citu piedziņas procesu.

[5.1] No pārbaudes lietas materiāliem izriet, ka hronoloģiski sākotnēji kā paralēlie tiesiskie procesi noritēja administratīvais process (nodokļu uzrēķina process) pret SIA “[A]”, t.sk. šī uzrēķina izpildes (piedziņas) process, un kriminālprocess pret iesniedzēju.

Tiesu praksē ir atzīts, ka vienlaicīga piedziņa no komercsabiedrības (administratīvajā procesā) un tās valdes locekļa (kriminālprocesā) nav atzīstama par dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa (ne bis in idem) pārkāpumu, jo izšķiroša nozīme ir faktam, ka ir sodītas divas dažādas personas, t.i., juridiska persona, kurai noteikts administratīvais sods, un krimināllietā sodīta fiziska persona, un nav pamata atzīt, ka fiziska persona par vienu un to pašu nodarījumu sodīta divas reizes. Nav izšķirošas nozīmes faktam, ka fiziska persona ir vienīgā komercsabiedrības dalībniece un valdes locekle, jo uzņēmuma dalībniekam kā fiziskai personai un uzņēmumam kā juridiskai personai ir atšķirīgs tiesiskais statuss. Šāds secinājums izriet arī no Komerclikuma 137. pantā noteiktā regulējuma, proti, sabiedrība par savām saistībām atbild ar visu savu mantu un sabiedrība neatbild par dalībnieka saistībām, kā arī dalībnieks neatbild par sabiedrības saistībām.¹⁰

Šai atziņai var piekrist tiktāl, ka dubultā sodīšanas nepieļaujamības princips nav attiecināms uz šiem tiesiskajiem procesiem, jo katrs no tiem ir vērsts attiecībā uz dažādiem tiesību subjektiem un šis apsvērums pats par sevi juridiski ir izšķirošs šī principa nepiemērošanai.

Ņemot vērā minēto, secinu, ka administratīvais process (nodokļu uzrēķina process) pret SIA “[A]”, t.sk. šī uzrēķina izpildes (piedziņas) process, un paralēli īstenotais kriminālprocess pret iesniedzēju nav pretrunā dubultās sodīšanas nepieļaujamības principam.

[5.2] No pārbaudes lietas materiāliem izriet, ka hronoloģiski nākamie paralēlie tiesiskie procesi ir – pret iesniedzēju uzsāktais kriminālprocess (pēc Kriminālprocesa 218. panta), kā arī tā administratīvais process pret iesniedzēju par SIA “[A]” nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu

---

⁹ [Administratīvā procesa likums](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 164, 14.11.2001.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 13.12.2001. Pieņemts: 25.10.2001. Stājas spēkā: 01.02.2004. Sk. 185. panta pirmo daļu un ceturtais daļas 1. punktu.

¹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018. gada 26. novembra lēmums lietā [Nr. SKK-435/2018](#).

budžetam (likuma "Par nodokļiem un nodevām", 60. – 62. pants). Līdz ar to ir vērtējams, vai šo paralēlo procesu esamība pārkāpj dubultās sodīšanas nepieļaujamības principu.

Šādi procesi ir vērtēti Satversmes tiesas lietā Nr. 2015-25-01. Satversmes tiesa šajā lietā ir atzinusi, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" 60. – 62. pantu regulējums (t.i., administratīvais process pret valdes locekli par juridiskās personas nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam) paralēli maksātspējas procesa regulējumam, administratīvā pārkāpuma regulējumam un Krimināllikuma 218. pantā paredzētajam regulējumam attiecībā uz valdes locekļu atbildību par pārkāpumiem nodokļu tiesību jomā veido vienotu tiesisko mehānismu un rosina tieši valdes locekļus rīkoties atbildīgāk un nepieļaut tādu situāciju, ka VID rastos pamats piemērot apstrīdētās normas. Administratīvā pārkāpuma procesa norma¹¹ un Krimināllikuma 218. pants atšķirībā no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 60. – 62. pantā paredzētā valdes locekļa atbildības regulējuma pēc būtības nosaka personai kriminālprocesam raksturīgus tiesību ierobežojumus un paredz sodu par konkrētajām pazīmēm atbilstošiem sabiedriski kaitīgiem nodarījumiem. Savukārt likuma "Par nodokļiem un nodevām" 60. – 62. pantā paredzētā valdes locekļa atbildības regulējums primāri ir vērsts uz nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu valsts budžetam.¹² Likuma "Par nodokļiem un nodevām", 60. – 62. pantā ietvertie kritēriji, kas ir pamatā procesa uzsākšanai par nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu no valdes locekļa, nav identiski kriminālprocesa vai administratīvā pārkāpuma lietvedības uzsākšanas priekšnoteikumiem.¹³

Ņemot vērā minēto, secinu, ka konkrētajā gadījumā attiecībā uz paralēlajiem procesiem nav pārkāpts dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips, jo administratīvais process pret valdes locekli par juridiskās personas nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam nav ar sodošu mērķi (raksturu).

Šādi paralēlie procesi (administratīvais process un kriminālprocess), kuros, no vienas puses, tiek pieprasīta juridiskās personas nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšana, bet, no otras puses, kriminālprocesā kā valstij nodarītā kaitējuma kompensācija tiek pieteikta to pašu nokavēto nodokļu pamatsumma (daļa no nokavēto nodokļu maksājuma), ir pieļaujami. Minētais secinājums principu

---

¹¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumā tika analizēts [Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 159. pants](#) "Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas" (zaudējis spēku 01.07.2020.), šobrīd analogiska norma ir paredzēta [likuma "Par nodokļiem un nodevām" 135. pantā](#).

¹² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra spriedums lietā [Nr. 2015-25-01](#). Sk. 11.3.2. punktu.

¹³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra spriedums lietā [Nr. 2015-25-01](#). Sk. 15. punktu.

līmenī saskan ne vien ar Satversmes tiesas secinājumiem, bet arī ar Eiropas Savienības Tiesas¹⁴ un Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulces 2019.gada 19.jūnija lēmuma atziņām.¹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas protokola Nr. 7 4. panta mērķis ir novērst netaisnību, kas saistīta ar to, ka persona tiek divreiz saukta pie atbildības vai sodīta par vienu un to pašu noziedzīgo rīcību. Tomēr tas neaizliedz tiesību sistēmas, kas izmanto “integrētu” pieeju attiecīgajam sociālajam pārkāpumam, un jo īpaši pieeju, kas ietver paralēlus posmus juridiskajai reakcijai uz pārkāpumiem, ko veic dažādas iestādes un dažādiem mērķiem. Valstīm vajadzētu būt iespējai likumīgi izvēlēties papildu juridiskos risinājumus sociāli aizskarošai rīcībai (piemēram, ceļu satiksmes noteikumu neievērošana vai nodokļu nemaksāšana/izvairīšanās no tiem), izmantojot dažādas procedūras, kas veido saskaņotu kopumu, lai risinātu dažādus attiecīgās sociālās problēmas aspektus, ar nosacījumu, ka juridiskie risinājumi nerada pārmērīgu slogu attiecīgajai personai.¹⁶

Konkrētajā gadījumā, manā skatījumā, analizējamie paralēlie procesi (administratīvais process un kriminālprocess) veido vienotu, integrētu pasākumu kopumu, kura ietvaros tiek nodrošinātas būtiskas sabiedrības intereses - sabiedrības labklājības nodrošināšanu, atgūstot juridiskās personas savlaicīgi neveiktos nodokļu maksājumus.

[6] Eiropas Savienības Tiesas jaunākajā judikatūra atzīts, ka noteiktos apstākļos var tikt noteikti principa “ne bis in idem” ierobežojumi, ja tie ir pamatoti. Dalībvalstis var turpināt kriminālprocesu un administratīvo procesu/sankciju dublēšanos, kas noteiktos apstākļos neizraisīs “ne bis in idem” pārkāpumu, bet dalībvalstīm ir jābūt uzmanīgām attiecībā uz to, kā tās izstrādā šādus tiesību aktus, un kompetentajām iestādēm ir labi jāīsteno savas izpildes pilnvaras.¹⁷

Kā jau tika atzīts šajā atzinumā, noslēdzoties šiem procesiem un uzsākot gala nolēmumu izpildi (piedzīņu), būtiski ir ievērot un sekot, lai attiecīgā nodokļa parāda summa (vai tās daļa) saskaņoti tiktu piedzīta vienu reizi tikai konkrēta parāda apmērā. Tas nozīmē, ka **iestādei, kas īsteno piedziņu,**

¹⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2013. gada 26. februāra spriedums lietā [Nr. C-617/10](#). Āklagaren pret Hans Åkerberg Fransson. Sk. 32.- 37. punktu. Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 20. marta spriedums [lietā Nr. 524/15](#). Luca Menci pret Tribunale di Bergamo. Sk. 40. – 64. punktu.

¹⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulces [2019. gada 19. jūnija lēmums](#).

¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 15. novembra spriedums lietā Nr. [Nr.24130/11 un 2958/11](#). Sk. 121. - 123. punktu.

¹⁷ Gianni Lo Schiavo (2018). [The principle of ne bis in idem and the application of criminal sanctions: Of scope and restrictions](#). European Constitutional Law Review, 14(3), 644–663.

ir jābūt izveidotai sistēmai, kas nodrošina efektīvu attiecīgo piedziņas procesu kontroli un nepieļauj dubulto piedziņu.¹⁸

No pārbaudes lietas materiāliem konstatējams, ka ne uzsāktais kriminālprocess, ne administratīvais process par juridiskās personas nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam nav noslēgušies un tajos šobrīd nav risināms jautājums par dubultās piedziņas nepieļaujamību. Taču piedzinējam šim jautājumam jāpievērš īpaša vērība, jo kontroles neveikšana nākotnē var radīt ne vien privātpersonai pārmērīgu slogu, bet arī īpašuma tiesību aizskārumu.

[7] Neskatoties uz secinājumu, ka dubultas sodīšanas aizlieguma principa gaismā analizējamie paralēlie procesi (administratīvais process un kriminālprocess) ir pieļaujami, ir atzīmējams, ka administratīvajā procesā pret iesniedzēju par SIA “[A]” nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam citstarp tiek atprasīta soda nauda 21 756 euro apmērā, kas var tikt uzskatīta par kriminālsodu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. un 7. panta izpratnē.¹⁹ No Eiropas Savienības Tiesas judikatūras izriet, ka liela nozīme ir katra gadījuma individuālai pārbaudei.²⁰ To, vai attiecīgās soda naudas apmērs konkrētajā procesā var tikt uzskatīts par tādu, kas pārkāpj dubultās sodīšanas nepieļaujamības principu, šajā brīdī nav iespējams izvērtēt, jo gan kriminālprocess, gan attiecīgais administratīvais process nav iztiesāti, līdz ar to nav iespējams izdarīt secinājumus, vai uz attiecīgo atprasāmo soda naudu ir attiecināms krimināltiesisks raksturs. Šis jautājums ir vērtējams tiesai attiecīgo tiesvedību gaitā.

Par samaksāto kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā un maksājuma attiecināšanu uz nokavēto nodokļu maksājumu parādu

[8] No pārbaudes lietas materiāliem konstatējams, ka iesniedzēja brīvprātīgi ir samaksājusi kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā, kas, iesniedzējas skatījumā, izslēdz nepieciešamību turpināt administratīvo procesu, kura ietvaros turpina SIA “[A]” nokavēto nodokļu maksājumu atgūšanu no iesniedzējas.

Vērtējot minētos apstākļus, jāņem vērā, ka saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 350. panta pirmo daļu kompensācija ir naudas izteiksmē noteikta samaksa, ko persona, kura ar noziedzīgu nodarījumu

¹⁸ Šajā atzinumā jau tika atzīts, ka nenomaksāto nodokļu dubultā piedziņa norobežojama no dubultās sodīšanas nepieļaujamības. Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulces [2019. gada 19. jūnija lēmums](#).

¹⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 22. novembra spriedums lietā [Nr.SKA-428/2010](#).

²⁰ Gianni Lo Schiavo (2018). [The principle of ne bis in idem and the application of criminal sanctions: Of scope and restrictions](#). European Constitutional Law Review, 14(3), 644–663.

radījusi kaitējumu, samaksā cietušajam kā gandarījumu par morālo aizskārumu, fiziskajām ciešanām un mantisko zaudējumu.

Kriminālprocesa likuma 518. pants noteic, ka tiesas spriedums var būt attaisnojošs vai notiesājošs.

Kriminālprocesa likuma 526. panta otrā daļa noteic, ja tiesa taisa attaisnojošu spriedumu, tā atstāj bez izskatīšanas pieteikumu par nodarījuma rezultātā radītā kaitējuma atlīdzināšanu. Pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas nav šķērslis kaitējuma atlīdzināšanas prasības celšanai Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 528. panta pirmās daļas 9. punktu notiesājoša sprieduma rezolutīvajā daļā norāda tiesas lēmumu par kaitējuma kompensāciju, tai skaitā valsts izmaksātās kompensācijas apmēru, nosakot termiņu tās labprātīgai atlīdzināšanai - 30 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas - , un pienākumu iesniegt tiesai dokumentus par kaitējuma kompensācijas atlīdzināšanu.

No minētajām tiesību normām ir secināms, ka tiesa, izvērtējot pierādījumus kriminālprocesā, lemj, vai kaitējuma kompensācija ir nosakāma vai nē, un kaitējuma kompensācijas piedziņa kriminālprocesā netiek uzsākta, kamēr nav stājies spēkā notiesājošs nolēmums.

Ja persona brīvprātīgi ir atlīdzinājusi kaitējuma kompensāciju, pirms stājas spēkā nolēmums krimināllietā, tas ir uzskatāms par atbildību mīkstinošu apstākli un tiek ņemts vērā, nosakot sodu.²¹ Ja kādu apstākļu dēļ tiesa atzīst, ka apsūdzētā persona nav atzīstama par vainīgu, un kompensācija nav nosakāma, bet tā jau ir segta pirms nolēmuma pasludināšanas, tad VID to ir jāatmaksā, ievērojot Ministru kabineta 2023. gada 3. oktobra noteikumos Nr. 553 "Nenodokļu ieņēmumu ieskaitīšanas valsts pamatbudžeta ieņēmumos un atmaksas kārtība" noteikto kārtību.

Ievērojot minēto tiesisko kārtību, VID, neskatoties uz apstākli, ka persona brīvprātīgi ir samaksājusi kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā, ir tiesisks pamats uzsākt administratīvo procesu nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu budžetam. Kā jau tika secināts šajā atzinumā, šāda paralēlā procesa uzsākšana no dubultās sodīšanas nepieļaujamības principa viedokļa ir pieļaujama.

---

²¹ [Krimināllikums](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 199/200, 08.07.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 15, 04.08.1998. Pieņemts: 17.06.1998. Stājas spēkā: 01.04.1999. Sk. 47. panta pirmās daļas 3. punktu.

Par kļūdaini pieteikto kaitējuma kompensācijas apmēru

[9] Iesniedzēja norāda, ka VID nepamatoti ir pieteicis lielāku kaitējuma kompensācijas apmēru kriminālprocesā nekā bija SIA "[A]" faktiskais nodokļu pamatparāda apmērs. Piesakot kaitējuma kompensāciju, VID nav ņēmis vērā, ka daļa parāda ir jau piedzīta no SIA "[A]".

No pārbaudes lietas materiāliem izriet, ka SIA "[A]" audita rezultātā ar 2022. gada 28. jūnija lēmumu citstarp tika uzrēķināts UIN 72 522,00 euro apmērā.

Vienlaikus pārbaudes lietas materiālos ir informācija, ka, veicot nokavēto nodokļu parāda piedziņu, 2023. gada 27. septembrī no SIA "[A]" tika piedzīti 18 294,67 euro, kas tika novirzīti SIA "[A]" auditā uzrēķinātā UIN pamatparāda dzēšanai.

No VID sniegtā skaidrojuma izriet, ka SIA "[A]" UIN parāds uz 2024. gada 25. janvāri bija 54 427,33 euro.

Neskatoties uz to, VID kā kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā 2024. gada 20. decembrī, t.i., vairāk kā gadu kopš ieturējumu veikšanas, ir pieteikusi lielāku zaudējumu summu (72 522,00 euro) nekā faktiskais parāds.

VID, skaidrojot šos apstākļus, norādīja, ka nodokļu aprēķins tiek sagatavots, lai noteiktu ar noziedzīgo nodarījumu radītā kaitējuma apmēru, kas ir būtisks, lai noteiktu nozieguma kvalifikāciju (mazāk smags noziegums, smags noziegums un sevišķi smags noziegums), bet procesa virzītājam nav būtiski noskaidrot, vai un kādā apmērā kaitējuma kompensācija ir segta. Tādējādi nodokļu aprēķinā netika ņemts vērā (jo procesa virzītājs šo informāciju nebija lūdzis ņemt vērā / noskaidrot, sagatavojot nodokļu aprēķinu), ka administratīvā procesa ietvaros VID ir atguvis daļu no nokavētajiem nodokļu maksājumiem no SIA "[A]".

Uzskatu, ka VID ar šādu rīcību ir pārkāpis iesniedzējas tiesiskās intereses. VID rīcība neatbilst principiem, uz kuriem pats VID ir atsaucies šīs pārbaudes lietas ietvaros, proti, ka piedzenamā valstij radītā kaitējuma apmēra noteikšanai konkrētā kriminālprocesā ņemamas vērā administratīvajā procesā veiktās izmaksas un piedzītās summas, kas nodrošina nepamatota iedzīvošanās riska un dubultās piedziņas nepieļaujamību. Nenomaksāto nodokļu dubultā piedziņa norobežojama no dubultās sodīšanas nepieļaujamības.²² Konkrētajā gadījumā, kriminālprocesā piesakot neprecīzu

---

²² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta senatoru kopsapulces [2019. gada 19. jūnija lēmums](#).

kaitējuma kompensācijas apmēru, VID ir pieļāvis dubultās piedziņas risku, kas līdz ar kompensācijas iemaksāšanu Valsts kasēs no iesniedzējas puses arī īstenojās.

Tā kā personas naudas līdzekļi ir tiesību uz īpašumu objekts Latvijas Republikas Satversmes 105. panta tvērumā²³, tad attiecīgā VID rīcība privātpersonai ir radījusi nepamatotu īpašuma tiesību aizskārumu personisko naudas līdzekļu atrāvuma veidā līdz attiecīgās pārmaksas atmaksas brīdim.

Turklāt šī VID rīcība pati par sevi neatbilst labas pārvaldības principam, jo VID struktūrvienība, kas pieteica kaitējuma kompensāciju procesa virzītājam, iesniedzējas gadījumā nav pienācīgi pārbaudījusi visu VID rīcībā esošo informāciju.

VID pārbaudes lietā skaidroja, ka VID nav iekšējo noteikumu, kas regulētu jautājumus par viena parāda atgūšanu vairākos juridiskajos procesos. Tiek ņemta vērā likumā noteiktā kārtība konkrēta procesa ietvaros, ievērojot tiesu praksē izteiktās atziņas.

Minētais nerada pārliecību, ka iesniedzējas gadījumam līdzīgi gadījumi neatkārtosies, jo iestādei nav rīcības algoritma attiecīgā jautājuma korektai noformēšanai. Attiecīgi VID **būtu apsverams jautājums par vienotu algoritmu (rīcības vadlīniju) izstrādi, piesakot kaitējuma kompensācijas kriminālprocesos, t.sk. kādu informāciju ir obligāti jānoskaidro attiecīgā dokumenta sagatavošanas ietvaros.**

Arī kriminālprocesa ietvaros pārmaksātas summas atmaksas procesa ietvaros ir konstatējama vilcināšanās ar pārmaksātas summas atgriešanu iesniedzējai. Labas pārvaldības princips paredz taisnīgas procedūras īstenošanu saprātīgā termiņā.

Par tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežošanu

[10] Iesniedzēja pauž uzskatu, ka VID apzināti pieņēma vairākus lēmumus, t.sk. par SIA “[A]” darbības izbeigšanu, pirms administratīvās tiesas spriedumu taisīšanas lietā Nr. [...] (lieta par nodokļa uzrēķinu SIA “[A]”), lai kavētu tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanu.

[10.1] Iesniedzēja norāda un no lietas materiāliem konstatējams, ka ar VID 2024. gada 3. janvāra lēmumu iesniedzēja tika administratīvi sodīta, t.sk. iesniedzējai tika atņemtas tiesības ieņemt kapitālsabiedrības valdes locekļa amatu uz 4 gadiem.

---

²³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2021. gada 14. oktobra spriedums lietā [Nr. 2021-03-03](#). Sk. 16.2. punktu.

VID 2024. gada 3. janvāra lēmumu iesniedzēja 2024. gada 18. janvārī pārsūdzēja. Neskatoties uz to, 2024. gada 25. janvārī Uzņēmumu reģistrā jau tika pieņemts lēmums par iesniedzējas atbrīvošanu no kapitālsabiedrības amatpersonas amata, kas neatbilda Administratīvās atbildības likuma 271. panta prasībām. Šī norma paredz, ka iestāde pēc tam, kad stājies spēkā nolēmums par sodu, nekavējoties informē iestādi, kas ir kompetenta izpildīt tiesību atņemšanu un tiesību izmantošanas aizliegumu, par nepieciešamību izpildīt papildsodus atbilstoši tās darbību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem.

Uzņēmumu reģistrā lēmums tika pamatots ar to, ka attiecīgā informācija bija ievadīta Sodu reģistrā. Savukārt VID pārbaudes lietā sniedza skaidrojumu, ka attiecīgā situācija ir veidojusies Sodu reģistra Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēmas (turpmāka arī – APAS) tehniskas kļūdas dēļ.

Neskatoties uz to, ka administratīvo pārkāpumu lietas izskatīšanas process ir kļuvis digitāls, tas neatceļ no tiesību normām izrietošu pienākumus, t.sk. nepieciešamības gadījumā atkārtoti pārlicināties, vai APAS sistēmā ir ievadīta korekta informācija.

Iesniedzējas gadījumā attiecībā uz Administratīvās rajona tiesas 2024. gada 29. janvāra sprieduma lietā Nr. [...] pārsūdzēšanas iespējām konstatējams, ka spriedums ir taisīts brīdī, kad iesniedzējai jau bija faktiski atņemtas tiesības ieņemt valdes locekļa amatu. Tas nozīmē, ka nepārlicināšanās par korektas informācijas esamību APAS sistēmā ietekmēja SIA “[A]” tiesības pārsūdzēt minēto spriedumu.

Lai arī ar VID 2024. gada 21. februāra lēmumu atcēla iesniedzējai piemēroto papildsodu un pēc SIA “[A]” pieteikuma Uzņēmumu reģistrā par izmaiņām valdes sastāvā spriedums tika pārsūdzēts, gala rezultātā neradot tiesību uz taisnīgu tiesu aizskārumu, tomēr būtu ņemams vērā apstāklis, ka no tiesiskā viedokļa digitālo risinājumu kļūdas neattaisno iestādes pienākumu neizpildi, kas izriet no tiesību normām. Tas nozīmē, ka digitāli ievadāmā informācija, kas var skart personas pamattiesības, iestādei būtu rūpīgi jāpārbauda.

[10.2] No lietas materiāliem konstatējams, ka Uzņēmumu reģistrs pēc SIA “[A]” pieteikumu par izmaiņām valdes sastāvā par valdes locekli 2024. gada 7. februārī iecēla [personu B].

VID ar 2024. gada 1. novembra lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā ir piemērojis naudas sodu un papildsodu tiesību atņemšana ieņemt kapitālsabiedrības valdes locekļa amatu uz 4 gadiem.

Iesniedzējas paskaidrojumos norādīts, ka [persona B] minēto lēmumu nesaņēma savlaicīgi portāla www.latvija.lv darbības traucējumu dēļ, kas 2024.gadā bija īpaši aktualizējies. VID attiecīgos šķēršļus neņēma vērā un lēmuma apstrīdēšanas termiņu atteicās atjaunot.

Pārbaudes lietā noskaidrots, ka VID 2024. gada 1. novembra lēmums par soda piemērošanu nosūtīts [personai B] 2024. gada 1. novembrī oficiālajā elektroniskajā adresē (e-adresē) un ar VID 2024. gada 1. novembra vēstuli Nr. 30.7/17.22/23417, izmantojot Elektroniskās deklarēšanas sistēmu uz tajā norādīto e-pastu.

Ievērojot minēto, secinu - atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 7.² panta pirmajai un otrajai daļai paredzams, ka lēmums ir paziņots otrajā darba dienā pēc tās ieviešanas VID elektroniskās deklarēšanas sistēmā.

Komerclikuma 169. panta pirmā daļa paredz, ka valdes (..) loceklim savi pienākumi jāpilda kā krietnam un rūpīgam saimniekam. No minētās normas citstarp izriet valdes locekļa pienākums sekot tiesiskajiem procesiem, kas var skart kapitālsabiedrības intereses.

No lietas materiāliem konstatējams, ka [persona B] no SIA "[A]" valdes locekļa amata tika atbrīvots 2024. gada 19. decembrī, t.i., pēc pusotra mēneša kopš VID lēmuma pieņemšanas. Pārbaudes lietā nav pierādījumu, kas liecinātu, ka [personai B] būtu bijuši šķēršļi iesaistīties jautājuma risināšanā par valdes locekļa administratīvo sodīšanu, kā arī aktīvi risināt citus ar SIA "[A]" saimniecisko darbību saistītus tiesiskos procesus, t.sk. par SIA "[A]" saimnieciskās darbības apturēšanu un izbeigšanu. Pat ja arī šādi šķēršļi bija, tad līdz Administratīvās apgabaltiesas sprieduma taisīšanai lietā Nr. [..], t.i., līdz 2025. gada 17. februārim SIA "[A]" dalībniekiem bija iespēja risināt jautājumu par jauna valdes locekļa iecelšanu.

Apkopojot minēto, kā arī ņemot vērā VID lēmumu juridisko pamatojumu, secinu, ka konkrētajā gadījumā nav konstatējams VID apzināts mēģinājums traucēt SIA "[A]" tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanu.

Tiesībsardzes rekomendācija

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 12. panta 4. un 8. punktu, iesaku VID **līdz 2026.gada 1. oktobrim** apsvērt vienota algoritma (rīcības vadlīniju) izstrādi, piesakot kaitējuma kompensācijas kriminālprocesus, t.sk. definējot, kādu informāciju ir obligāti jānoskaidro attiecīgā dokumenta sagatavošanas ietvaros.

Lūdzu informēt Tiesībsarga biroju par ieteikuma izpildi.

Tiesībsardze

Karina Palkova